

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

КАМАРА, ПЕТИ СЪСТАВ¹

ДЕЛО ДОБРЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 55389/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

10 август 2006

Решението става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Същото може да е предмет на редакционен преглед.

¹ ‘...понятието „Състав” означава камара, създадена от пленарния състав на Съда за определен период от време в съответствие с чл. 26, буква „б” от Конвенцията, а изразът „Председател на състав” означава съдията, избран от пленарния състав на Съда в съответствие с член 26, буква от Конвенцията, за председател на такъв състав’ (Правилник на Съда, март 2005 г., правило 1, буква „г”)

По делото Добрев с/у България,

Европейският съд по правата на човека (Пети състав), заседаващ в камара, съставена се от следните лица:

Г-н П. ЛОРЕНЗЕН [P. LORENZEN], *Председател*,

Г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],

Г-н К. ЮНГВИЙРТ [K. JUNGWIERT],

Г-н В. БУТКЕВИЧ [V. BUTKEVICH],

Г-н Р. МАРУСТЕ [R. MARUSTE],

Г-н Дж. БОРЕГО БОРЕГО [J. BORREGO BORREGO],

Г-жа Р. ЙЕГЕР [R. JAEGER], *съдии*,

и Г-жа К. ВЕСТЕРДИК [C. WESTERDIEK], *секретар на камарата*,

след тайно съвещание, проведено на 10 юли 2006г.,

постановява следното решение, прието на същата дата:

ОТНОСНО ПРОИЗВОДСТВОТО

1. Делото е образувано по жалба (№ 55389/00) срещу Република България, подадена в Съда съгласно чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от български гражданин, г-н Радослав Веселинов Добрев [Radoslav Veselinov Dobrev] („жалбоподателят“) на 3 декември 1999 г.

2. Жалбоподателят се представлява от г-н В. Стоянов [V. Stoyanov], адвокат, практикуващ в Пазарджик

3. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своя агент, г-жа М. Коцева [M. Kotzeva] от Министерство на правосъдието.

4. На 11 октомври 2004 г. Съдът реши да уведоми Правителството относно жалбата. На основание чл. 29, ал. 3 от Конвенцията, той реши да разгледа жалбата по същество едновременно с разглеждането относно нейната допустимост.

5. Правителството не представя становище относно допустимостта на жалбата и по същество, но обсъжда претенциите на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

6. На 1 април 2006 г. делото е разпределено на новосформирания пети състав (правило 25, ал. 5 и правило 52, ал. 1).

ОТНОСНО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

A. Наказателното производство срещу жалбоподателя и неговото задържане под стража в контекста на това производство

7. Жалбоподателят е роден през 1978 г. и е жител на гр. Варна. Към момента на случилото се живее в Пловдив.

8. На 17 август 1999 г. е извършен грабеж, при който наред с други вещи са откраднати телевизор и видео-рекордер.

9. Предварителното производство е образувано на дата, която не е посочена.

10. На 26 август 1999 г. апартаментът, където е живял жалбоподателят, е претърсен от полицията с очевидно последващо разрешение от страна на прокуратурата. Не присъстват жалбоподателят, нито друг представител на семейството. Претърсването е извършено в присъствието на две поемни лица, като за нито едно от тях не е посочено да е домоуправител или представител на общината. Иззети са различни вещи, измежду които три фотоапарата, hi-fi система и гаечен ключ.

11. На същата дата, 26 август 1999г., жалбоподателят е арестуван в Пловдив и отведен в полицията. След това е преместен в Пазарджик.

12. На 28 август 1999 г. с постановление, издадено от следовател и потвърдено от прокуратурата, жалбоподателят е поставен под предварително задържане за 24 часа от 17:00 ч., като е държан в Окръжна следствена служба, гр. Пазарджик. Жалбоподателят е заподозрян за извършването на грабежа от 17 август 1999 г. заради намерените в апартамента му откраднат телевизор и гаечен ключ, за който се счита, че е бил използван за извършване на престъплението. Освен това, при задържането му жалбоподателят очевидно се е опитал да избяга.

13. На 29 август 1999 г. прокуратурата удължава предварителното задържане на жалбоподателя с още два дни – до 17:00ч. на 31 август 1999г.

14. На 31 август 1999 г. жалбоподателят и още две други лица са обвинени за извършването на грабежа от 17 август 1999 г. Той е задържан под стража по решение на следовател, потвърдено по-късно същия ден от страна на прокуратурата. При издаването на постановлението за задържане под стража следователят посочва, че жалбоподателят няма постоянен адрес, че е извършил много други грабежи, че е възможно да извърши друго престъпление и че би могъл

да се укрие, както очевидно е направил през 1998 г., когато е бил обявен за национално издирване.

15. На 8 октомври 1999 г., по разпореждане на следовател, обвиненията срещу жалбоподателя са изменени и са били включени още четири грабежа, като задържането му под стража е продължено. В постановлението за продължаване задържането под стража следователят сочи тежестта на престъпленията, за които е обвинен жалбоподателя, вероятността той да се укрие и неговия характер.

16. На 12 ноември 1999 г. жалбоподателят обжалва мярката за неотклонение. Той твърди, че продължителното му задържане под стража е необосновано, тъй като не е налице опасност да се укрие или да извърши друго престъпление, тъй като, между другото, той има постоянен адрес в друг град и брат му може да плати гаранцията му. В жалбата си жалбоподателят се позовава и на чл. 5 от Конвенцията.

17. Районен съд Пазарджик отхвърля жалбата на жалбоподателя на 18 ноември 1999 г. Съдът приема, че жалбоподателят е обвинен в тежко престъпление, за което се предвижда задължително задържане. В допълнение съдът прави извода, че жалбоподателят би могъл да се укрие, тъй като няма никакви документи за самоличност, няма постоянен адрес и очевидно живее в апартамент, нает от негов приятел. Съдът приема също, че е вероятно той да извърши друго престъпление предвид на обстоятелството, че е извършил престъпленията, за които е обвинен, по време на действието на предишна условна присъда от една година. Относно доводите по чл. 5 от Конвенцията, съдът ги разглежда и приема, че продължаването на срока за задържане на жалбоподателя е в съответствие с изключенията, предвидени в посочената разпоредба.

18. Жалбоподателят подава нова жалба срещу задържането си на 22 ноември 1999 г., като привежда доводи, че вече няма опасност да се укрие или да извърши друго престъпление, тъй като брат му желае да заплати гаранцията му, да го издържа и да му осигури работа.

19. На 26 ноември 1999 г. Районен съд Пазарджик отхвърля жалбата на жалбоподателя. Съдът приема, между другото, че жалбоподателят дори не е представил доказателства, че има брат; че не е в състояние да посочи къде живее въпросният брат; какъв бизнес развива той и къде.

20. На 22 декември 1999 г. жалбоподателят подава своята трета жалба срещу задържането си, като изтъква доводи, че е задържан под стража повече от четири месеца, че вече няма опасност да се укрие или да извърши ново престъпление, тъй като брат му желае да заплати гаранцията му, да го издържа и да му осигури работа.

21. Срещу жалбоподателя е внесен обвинителен акт на дата, която не е посочена.

22. Съдията – докладчик от Районен съд Пазарджик се произнася на дата, която също не е посочена, че съдът ще разгледа последната жалба

на жалбоподателя в съдебно заседание, насрочено за 25 февруари 2000 г. По несъобщени причини заседанието е отложено за 4 април 2000 г.

23. Районен съд Пазарджик отхвърля третата жалба на жалбоподателя в заседанието си на 4 април 2000 г. Съдът приема, че срещу жалбоподателя са предявени обвинения за тежко престъпление и че той би могъл да се укрие, тъй като няма постоянен адрес, а е живял в апартамент, нает от един от другите обвиняеми. Съдът приема също така, че е вероятно той да извърши ново престъпление пред вид на обстоятелството, че е извършил деянията, за които е обвинен по време на действието на предишна условна присъда за една година. Решението е потвърдено при обжалване пред Окръжен съд Пазарджик на 13 април 2000 г.

24. На 17 май 2000 г. Районен съд Пазарджик уважава четвъртата жалба на жалбоподателя срещу задържането му под стража, подадена на дата, която не е посочена. След протест от страна на прокуратурата, решението е отменено от Окръжен съд Пазарджик на 30 май 2000 г. Последният приема, че жалбоподателят би могъл да се укрие, тъй като няма постоянен адрес и е живял в апартамент, нает от негов приятел. Съдът също така приема, че е вероятно той да извърши друго престъпление пред вид на неговите предишни престъпни наклонности и поради липса на работа.

25. По-нататъшното развитие на наказателното производство не е ясно. Не е известно също така, дали и кога жалбоподателят е освободен или му е определена гаранция. Обаче към датата на подаване на жалбата през март 2005 г., делото все още е висящо пред първоинстанционния съд.

В. Условията при задържането под стража на жалбоподателя

26. Жалбоподателят твърди, а правителството не оспорва, че считано от 26 август 1999 г., той е бил задържан под стража в продължение на два месеца в Окръжна следствена служба – Пазарджик и след това е бил прехвърлен в Пазарджишкия затвор, където е останал поне до 30 май 2000 г.

1. Окръжна следствена служба – Пазарджик

27. Според жалбоподателя килиите са били малки, пренаселени и под нивото на улицата. В тях не е имало естествена светлина и свеж въздух. Често са се появявали гризачи и хлебарки. За санитарните нужди на задържаните е била осигурена кофа. Не е имало топла вода, сапун и други тоалетни принадлежности. На жалбоподателя не му е било разрешено да излиза от килията си да прави гимнастика. Предлагащата храна е била в недостатъчно количество и некачествена. На жалбоподателя не му е било разрешено да чете вестници или книги.

2. Затворът в Пазарджик

28. Според жалбоподателя условията в затвора в Пазарджик са били малко по-добри от тези в Окръжна следствена служба – Пазарджик. Но и там храната не е била достатъчно и качеството ѝ е било също толкова лошо; килиите са били малки и пренаселени; не е имало достатъчно свеж въздух и светлина, а за санитарните нужди на задържаните е била осигурена кофа. Имало е ограничени възможности за гимнастика в двора на затвора.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И СЪДЕБНА ПРАКТИКА

А. Полицейско задържане

29. Съгласно Закона за Министерството на вътрешните работи, в сила към съответния момент, полицията е имала правомощията, въз основа на заповед в тази насока, да арестува и задържа лице, което *между другото* е извършило престъпление или чиято самоличност не може да бъде установена поради липсата на съответните документи за самоличност (чл. 70, ал. 1). Задържаното лице е имало право на адвокатска защита и да обжалва задържането пред вътрешните съдилища, които са били длъжни да се произнесат незабавно по такава жалба (чл. 70, ал. 3 и 4). Задържането в полицията не е можело да продължава повече от 24 часа (чл. 71).

30. В цитирано дело на Върховния административен съд от 2003 г., съдът е потвърдил становище на по-долен съд, че заповед за задържане на едно лице от страна на полицията е незаконосъобразна поради липса на правни основания (реш. № 10516 от 21 ноември 2003 г. по адм. д. № 4159/2003 г., V отд. на ВАС).

Б. Правомощия за разпореждане за налагане на мярка за неотклонение „задържане под стража“, основания за мярката „задържане под стража“ и обжалване на тази мярка за неотклонение

1. Преди 1 януари 2000г.

31. Относимите разпоредби на Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) и практиката на българските съдилища към съответния момент са обобщени в съдебни решения по няколко подобни дела (вж. между други и *Николова с/у България* [ГО] № 31195/96, пар. 25-36 ЕСПЧ 1999-II [*Nikolova v. Bulgaria* [GC]; *Илийков с/у България*, № 33977/96, пар. 55-59, 26 юли 2001 г. [*Ilijkov v. Bulgaria*,]; и *Янков с/у България*, № 39084/97, пар. 79-88, ЕСПЧ 2003-XII (извадки) [*Yankov v. Bulgaria*,]).

2. След 1 януари 2000г.

32. Към тази дата правният режим за задържане под стража е изменен с цел да бъде постигнато съответствие с Конвенцията (ТР 1-02 на Върховния касационен съд) [Supreme Court of Cassation].

33. Релевантната част на изменения чл. 152 предвижда следното:

“(1) Мярка за неотклонение задържане под стража се взема за престъпления, за които се предвижда наказание лишаване от свобода ..., когато данните по делото сочат, че съществува реална опасност обвиняемият да се укрие или да извърши престъпление.

(2) Ако от доказателствата по делото не се установява противното, се счита, че опасността е налице, когато:

1. обвинението е за престъпление, извършено при условията на опасен рецидив или повторно;

2. обвинението е за тежко умишлено престъпление и обвиняемият е осъждан за друго тежко умишлено престъпление от общ характер на лишаване от свобода не по-малко от една година;

3. обвинението е за престъпление, за което се предвижда наказание не по-малко от десет години лишаване от свобода или друго по-тежко наказание.

(3) Когато опасността обвиняемият да се укрие или да извърши престъпление отпадне, мярката за неотклонение задържане под стража се изменя в по-лека”

34. Изглежда се наблюдават различни тълкувания на горните разпоредби в началния период на тяхното прилагане, след влизането им в сила от 1 януари 2000 г.

35. През юни 2002 г. Върховен касационен съд пояснява, че измененият чл. 152 изключва всякаква възможност за задължително задържане под стража. Във всички случаи наличието на основателно подозрение по отношение на обвиняемия и на реална опасност той да се укрие или да извърши престъпление, трябва да бъде установено от компетентните органи. Презумпцията по ал. 2 на чл. 152 е само начална точка за извършването на анализ и не е преместила тежестта на доказването върху обвиняемия (ТР 1-02 на Върховния касационен съд) [TR 1-02 Supreme Court of Cassation].

В. Претърсване на помещения

1. Претърсване на помещения при предварителна проверка

36. Към съответния момент чл. 191 от НПК предвижда, че при предварителна проверка (т.е. когато не са налице достатъчно доказателства за образуване на наказателно производство, може да се проведе претърсване на помещения единствено при оглед на местопроизшествието и при условие че незабавното им извършване е единствената възможност за събиране и запазване на доказателства.

2. Претърсване на помещения при наказателно производство

37. Към съответния момент чл. 134 от НПК предвижда, че претърсване на помещения може да се извърши, ако има достатъчно основание да се предполага, че предмети или книжа, които могат да имат значение за делото, могат да се намират в тях. Подобно претърсване е можело да бъде разпоредено от страна на разглеждащия делото съд (при съдебната фаза) или от страна на прокурора (при предварителното производство) (чл. 135).

38. Претърсването на помещенията е трябвало да се извършва в присъствието на поемни лица и на лицето, което използва помещението или на пълнолетен член от семейството му. Когато лицето, което използва помещението или пълнолетен член на семейството му не е можел да присъства, претърсването е трябвало да се извършва в присъствието на домоуправителя или на представител на общината или кметството. (чл. 136).

39. Не е имало специална процедура, посредством която да се оспорва постановлението за претърсване, издадено от прокурор. Така единствено възможното обжалване е било това, по линия на йерархическото подчинение пред по-горния прокурор (чл. 182), което не е спирало изпълнението на обжалваното постановление (чл. 183).

Г. Законът за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани

40. Законът за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани от 1988 г. (ЗОДВПГ) предвижда, че държавата носи отговорност за вреди, причинени на частни лица от (а) незаконосъобразни актове, действия или бездействия на държавни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на техните административни задължения.; и (б) органите на следствието, прокуратурата и съда за незаконно задържане под стража като мярка за неотклонение при предварителното производство, когато то е отменено поради липса на законно основание (чл. 1 - 2). Релевантните вътрешноправни разпоредби и практиката по чл. 1 и 2 от ЗОДВПГ са обобщени в делата *Йовчев с/у България* [*Iovchev v. Bulgaria*] (№41211/98, пар. 76-80, 2 февруари 2006г.) и *Хаманов с/у България* [*Hamanov v. Bulgaria*] (№ 44062/98, пар. 56-60, 8 април 2004 г..

41. Въпреки известна начална несигурност относно приложимостта на ЗОДВПГ спрямо подобни жалби относно условията на задържането под стража, българските съдилища са се произнесли по известен брой неотдавнашни дела, че отговорността на държавата възниква по ЗОДВПГ и по-конкретно по чл. 1 от него (реш. от 17.02.2003 г. по гр. д. № 1380/2002 г. на Пловдивския АС; реш. № 126 от 08.06.2005 г. по

въззивно гр. д. № 205/2005 г. на Добричкият ОС; реш. № 380 от 19.07.2005 г. по гр. д. № 177/2005 г. на Габровския РС; реш. 04.05.2005 г. по гр. д. № 21393/2003 г. на Софийския РС; реш. № 444 от 08.07.2005 г. по гр. д. № 1031/2004 г. на Ловешкия РС; реш. № 4 от 18.02.2005 г. по гр. д. № 3267/2004 г. на Русенския РС).

42. Относно незаконното претърсване на помещения, единственото посочено дело е от 2002 г., когато Софийски градски съд е разгледал, по повод на въззивна жалба, иск за вреди, произтичащи от твърдяно незаконно претърсване и изземване, извършено от органите в дома на жалбоподателя. По това конкретно дело, съдът е отменил решението на по-долния съд и е върнал делото за преразглеждане единствено на основание, че последният не е разгледал иска по чл. 1 от ЗОДВПГ, а го е разгледал като иск за неправомерно увреждане. Съответно СГС е дал указания на по-долния съд да преразгледа въпросния иск единствено по ЗОДВПГ (реш. от 29 юли 2002 г. по гр. д. № 169/2002 г., СГС, IVб отд.).

III. ДОКЛАДИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ КОМИТЕТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ ИЛИ НАКАЗАНИЕ (КПИ)

43. КПИ посети България през 1995, 1999, 2002 и 2003 г. Окръжна следствена служба – Пазарджик и Затвора - Пазарджик бяха посетени през 1995 г. Има също така общи наблюдения относно проблемите във всички следствени арести в докладите от 1995, 1999 и 2002 г.

А.Релевантни изводи в доклада от 1995 г. (публикуван през 1997г.)

1. Общи наблюдения

44. КПИ установява, че повечето, ако не всички следствени арести са пренаселени. С изключение на един арест, където условията са малко по-добри, условията са следните: килиите нямат достъп до естествена светлина; изкуственото осветление е твърде слабо, за да може да се чете и е постоянно включено; няма достатъчна вентилация; относно чистотата на завивките и килиите като цяло може много да се желае; задържаните имат достъп до санитарен възел два пъти дневно (сутрин и вечер) за няколко минути и могат да вземат душ един път седмично; извън двете посещения дневно до тоалетните, задържаните трябва да задоволяват естествените си нужди в кофи, намиращи се в килиите; въпреки че съобразно вътрешните правила на учреждението, задържаните имат право на „ежедневна разходка” с продължителност до 30 минути, тя често е сведена до пет – десет минути или въобще не

се разрешава; за задържаните не е предвидена никаква друга форма на занимания извън килиите.

45. КПИ също така отбелязва, че храната е с лошо качество и недостатъчна като количество. По-специално, „топлото ядене“ за деня обикновено се състои от водниста супа (често хладка) и недостатъчно количество хляб. При другите хранения задържаните получават хляб и малко сирене или халва. Месо и плодове рядко се включват в менюто. Задържаните трябва да се хранят от купи без прибори – не им се дават даже лъжици.

46. КПИ също така отбелязва, че свиждания със семейството и кореспонденция са възможни единствено с изричното разрешение на прокурор и че в резултат на това контактите на задържаните с външния свят са твърде ограничени. Няма радио или телевизия.

47. КПИ прави извода, че българските власти не са изпълнили задължението си да осигурят условия за задържането под стража, отговарящи на присъщото достойнство на човека и че „почти без изключение условията в посетените следствени арести могат справедливо да бъдат описани като нечовешки и деградиращи“. В отговор българските власти са се съгласили, че оценката на делегацията на КПИ е „обективна и правилно представена“, но са посочили, че възможностите за подобрение са ограничени поради финансовите затруднения на страната.

48. През 1995 г. КПИ препоръчва на българските власти, наред с другото, да бъдат осигурявани достатъчно храна и напитки, дъшеците и одеялата да бъдат редовно почиствани, на задържаните да бъдат осигурявани лични средства за хигиена (сапун, паста за зъби и др.), да се дадат указания на охраната да се разрешава на задържаните да излизат от килиите си през деня, за да ползват тоалетна, освен ако не се налага друго от по-важни съображения за сигурност; да се прилага напълно в практиката правилникът, предвиждащ тридесет минути гимнастика на ден; да се подобри осветлението и проветряването на килиите; да се преразгледа режима за свиждания със семейството и задържаните под стража в предварителното производство по-често да бъдат прехвърляни в затвор дори преди предварителното следствие да е приключило. Спешно да се разгледа възможността да се предлага на задържаните поне един час гимнастика на открито всеки ден.

2. Окръжна следствена служба - Пазарджик

49. КПИ установява, че Окръжна следствена служба – Пазарджик има петнадесет килии, разположени в мазето и към момента на посещението там са били настанени тридесет задържани, включително две жени в отделна килия.

50. Шест килии с приблизително дванадесет квадратни метра площ са предназначени за настаняване на две задържани лица; другите

девет, предназначени за трима, са с площ около шестнадесет и половина квадратни метра. Към момента на посещението този брой на лицата за настаняване е бил спазен и КПИ приема, че той е приемлив от гледна точка на жизнено пространство. Обаче всички останали недостатъци, наблюдавани в другите следствени арести – мръсни и парцаливи завивки, липса на достъп до естествена светлина, липса на занимания, ограничен достъп до санитарни помещения и др., се отнасят и за този арест. Дори правилото за тридесет минути гимнастика, предвидено от вътрешния правилник и окачено на вратите на килиите, не се спазва.

3. Затворът в Пазарджик

51. В този доклад КПИ намира, между другото, че затворът е сериозно пренаселен и че затворниците са били задължени да прекарват по-голямата част от деня в спалните помещения, предимно по леглата си, поради липса на пространство. Установено е също така, че отоплението не е достатъчно и че само някои от спалните помещения са снабдени със санитарен възел.

Б. Релевантни изводи в доклада от 1999 г. (публикуван през 2002г.)

52. КПИ отбелязва, че новите правила, предвиждащи по-добри условия са приети, но все още не са довели до съществени подобрения.

53. В повечето следствени арести, посетени през 1999г., с изключение на новооткрит арест в София, условията за задържане под стража са били в общи линии същите като тези, наблюдавани при посещението на КПИ през 1995г., що се отнася до лошата хигиена, пренаселеността, проблемния достъп до тоалетни и душ и пълната липса на гимнастика на открито и занимания извън килиите. На някои места положението дори е било влошено.

54. В ареста на Окръжна следствена служба в Пловдив, както и на още две други места, задържаните е „трябвало да ядат с пръсти, тъй като не са им осигурени подходящи прибори”.

С. Релевантни изводи в доклада от 2002 г. (публикуван през 2004г.)

55. При посещението през 2002 г. са забелязани някои подобрения в следствените арести на страната, предмет на силна критика в предишните доклади. Обаче остава още много да се направи: повечето задържани лица продължават да прекарват месеци наред, затворени в пренаселени килии двадесет и четири часа в денонощието.

56. Относно затворите КПИ обръща внимание на проблема с пренаселеността и недостатъчната работа и други занимания на лишените от свобода.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛ. 5, ал. 1 и 3 - 5 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

57. Жалбоподателят прави няколко оплаквания по чл. 5 от Конвенцията, относимият текст от който гласи:

“1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода освен в следните случаи и само в съответствие с процедури, предвидени от закона:

...

(с) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се осигури явяването му пред предвидената в закона институция при обосновано подозрение за извършване на престъпление или когато обосновано е призната необходимостта да се предотврати извършване на престъпление или укриване след извършване на престъпление;

...

3. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1 (с) на този член, трябва своевременно да бъде изправено пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда

4. Всяко арестувано или лишено от свобода лице има право да обжалва законността на неговото задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай, че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице

5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на изискванията на този член, се ползва с осигурено от правните процедури право на обезщетение.”

58. Жалбоподателят прави оплакване също и по чл. 13 от Конвенцията, че не е имал на разположение ефективни вътрешноправни средства за защита по отношение оплакванията му по Конвенцията. Съдът намира, че тъй като това се отнася до чл. 5, ал. 1-3 от Конвенцията, това оплакване следва да се разбира като такова, отнасящо се до твърдяната невъзможност за жалбоподателя да обжалва ефективно задържането си под стража по чл. 5, ал. 4 от Конвенцията и до твърдяната липса на изпълняемо право на

обезщетение по чл. 5, ал. 5 от Конвенцията. В допълнение, Съдът установява, че чл. 5, ал. 4 и 5 от Конвенцията представляват специална норма [*lex specialis*] по отношение на по-общите изисквания на чл. 13 (вж. *Николова [Nikolova]*, цитирано по-горе, пар. 69 и *Цирлис и Кулумпас с/у Гърция [Tsirlis and Kouloumpas v. Greece]*, решение от 29 май 1997г., *Текстове*, 1997-III, стр. 927, пар. 73). Съответно, Съдът трябва да разгледа оплакването, че жалбоподателят не е имал ефективни вътрешноправни средства за защита по чл. 5, ал. 4 и 5 от Конвенцията.

59. Правителството не представя становище относно допустимостта на оплакванията и по същество.

60. Жалбоподателят поддържа оплакванията си и се позовава на подобни предишни дела срещу България.

А. Оплакването по чл. 5, ал. 3 от Конвенцията, че жалбоподателят не е бил изправен своевременно пред съдия или друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции

61. Жалбоподателят се оплаква по чл. 5, ал. 3 от Конвенцията, че когато е бил задържан под стража, не е бил изправен своевременно пред съдия или друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции.

62. Жалбоподателят твърди също така, че нито следователят, който е решил да го задържи под стража, нито прокурорът, който е потвърдил това решение, могат да бъдат считани за независими длъжностни лица, упълномощени от закона да изпълняват съдебни функции и се позовава на изводите на Съда по делата *Асенов и др. [Assenov and Others]* (реш. от 28 октомври, *Текстове* 1998-VIII, стр. 3299, пар. 144-50) и *Николова [Nikolova]* (цитирано по-горе, пар. 50-51).

1. Допустимост

63. Съдът намира, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Също така намира, че то не е недопустимо на някакво друго основание. Следователно трябва да бъде прието за допустимо.

2. По същество

64. Съдът напомня, че в предишни решения, отнасящи се до действащата в България до 1 януари 2000 г. уредба на мярката за неотклонение “задържане под стража”, е приел, че нито следователите, които са издали постановленията за задържане на обвиняемите под

стража, нито прокурорите, потвърдили постановленията за задържане под стража, могат да се считат за „длъжностни лица, упълномощени от закона да изпълняват съдебни функции” по смисъла на член 5, алинея 3 от Конвенцията (вж. *Асенов и др.*, цитирано по-горе, пар. 144-50 [*Assenov and Others*]; *Николова*, цитирано по-горе, пар. 49-53 [*Nikolova*] и *Шушков с/у България*, № 38822/97, пар. 52-54, ЕСПЧ 2003-I (отделни части) [*Shishkov v. Bulgaria*]).

65. Настоящото дело по същия начин се отнася до мярка за неотклонение „задържане под стража”, наложена преди 1 януари 2000 г. Мярката за неотклонение „задържане под стража” на жалбоподателя е била разпоредена от следовател и потвърдена от прокурор (вж. пар. 12 по-горе) съобразно разпоредбите на тогава действащия НПК (вж. пар. 31 по-горе). Обаче нито следователят, нито прокурорът са били достатъчно независими и безпристрастни за целите на член 5, ал. 3 от Конвенцията, предвид практическата роля, която играят в следствието и наказателното преследване, и евентуалното участие на прокурора като страна в наказателното производство (вж. пар. 31 по-горе). Съдът препраща към своя анализ на приложимото вътрешно законодателство, съдържащо се в решението по делото *Николова* (цитирано по-горе - вж. пар. 28, 29 и 45-53 от това решение).

66. Следователно е налице нарушение на правото на жалбоподателя да бъде изправен пред съдия или друго длъжностно лице, упълномощено от закона да упражнява съдебни функции по смисъла на член 5, ал. 3 от Конвенцията.

Б. Оплакванията по чл. 5, ал. 1 от Конвенцията относно законосъобразността на задържането под стража на жалбоподателя

67. Жалбоподателят се оплаква по чл. 5, ал. 1 от Конвенцията, че е бил задържан под стража незаконосъобразно. Той твърди, че вътрешното законодателство е било нарушено, що се отнася до полицейското задържане на 26 август 1999г., тъй като е бил лишен от свобода за по-дълъг срок от допустимите двадесет и четири часа. В допълнение поддържа, че доказателствата срещу него не са били достатъчни, за да доведат до извода, че е виновен в извършването на престъпление.

1. Задържането на жалбоподателя между 26 и 28 август 1999г.

(а) Допустимост

68. Съдът намира, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Също така намира, че то не е

недопустимо на някакво друго основание. Следователно трябва да бъде прието за допустимо.

(b) По същество

69. Съдът отново изтъква, че изразите „законен” и „в съответствие с процедури, предвидени от закона” в чл. 5, ал. 1, се отнасят главно за вътрешното законодателство и сочат задължението да се спазват неговите материални и процесуални разпоредби. Все пак, „законността” на задържането според вътрешното законодателство не винаги е решаващият елемент. Съдът трябва също така да е убеден, че задържането през процесния период съответства на целите на чл. 5, ал. 1 от Конвенцията да не се допуска лица да бъдат лишавани от свобода по произволен начин (вж. *Ангелова с/у България*, № 38361/97, пар. 154, ЕСПЧ 2002-IV [*Anguelova v. Bulgaria*] и *Федотов с/у Русия*, № 5140/02, пар. 74, 25 октомври 2005 [*Fedotov v. Russia*]).

70. По настоящото дело Съдът отбелязва, че на 26 август 1999 г. (вж. пар. 11, 29-30 по-горе) жалбоподателят е бил арестуван и задържан от полицията, като срокът на задържането е изтекъл двадесет и четири часа по-късно, по някое време на 27 август 1999 г. (вж. пар. 11, 29-30 по-горе). Впоследствие му е наложена мярка за неотклонение „задържане под стража” само за двадесет и четири часа, считано от 17ч. на 28 август 1999 г. съгласно постановление от същата дата (вж. пар. 12 по-горе).

71. Съдът отбелязва също, че правителството не е представило никаква информация и доказателства, с които да докаже, че лишаването от свобода след изтичането на срока на задържането от полицията е било законно според вътрешното законодателство и съответно, че то е било извършено за постигане на някоя от целите, посочени в чл. 5, ал. 1 от Конвенцията.

72. Следователно, Съдът намира, пред вид на материалите, с които разполага, че лишаването на жалбоподателя от свобода между неопределен час на 27 август 1999 г. и 17 ч. на 28 август 1999 г. не е било „законно” нито по вътрешното законодателство, нито по Конвенцията. По този начин е нарушен чл. 5, ал. 1 от Конвенцията по отношение на въпросния период на лишаване от свобода.

2. Задържането под стража на жалбоподателя след 28 август 1999г.

73. Съдът отбелязва, че задържането под стража на жалбоподателя след 28 август 1999 г. попада в обхвата на чл. 5, ал. 1 (с) от Конвенцията, тъй като е било наложено с цел той да бъде изправен пред компетентен съдебен орган по подозрение, че е извършил престъпление. Нищо не навежда на мисълта, че не са спазени формалностите, предвидени от вътрешното законодателство.

74. Що се отнася до твърдяната липса на обосновано подозрение, Съдът отново изтъква, че стандартът, наложен от чл. 5, ал. 1 (с) на Конвенцията, не предполага наличието на достатъчно доказателства за повдигане на обвинение или да бъде установена вина към момента на ареста. Не е необходимо фактите, пораждащи подозрение, да бъдат от същото ниво като тези, необходими, за да се повдигне обвинение (вж. *O'Hara c/y Обединеното кралство*, № 37555/97, пар. 36, ЕСПЧ 2001-X [*O'Hara v. the United Kingdom*]).

75. В настоящия случай Съдът намира, че органите са имали достатъчно информация, за да обосноват „основателно” подозрение срещу жалбоподателя, тъй като са намерили в апартамента, където той е живял, известен брой откраднати вещи и гаечен ключ, за който се твърди, че е бил използван да се извършат грабежите (вж. пар. 12 по-горе).

76. Следователно, Съдът прави извода, че по отношение на това оплакване не е налице нарушение на чл. 5, ал. 1 от Конвенцията. От тук следва, че оплакването е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено на основание чл. 35, ал. 3 и 4 от Конвенцията.

В. Оплакването по чл. 5, ал. 3 от Конвенцията относно правото на жалбоподателя на гледане на делото в разумен срок или на освобождаване преди гледане на делото в съда

77. Жалбоподателят се оплаква по чл. 5, ал. 3 от Конвенцията, че задържането му под стража не е било обосновано и е продължило твърде дълго.

78. Като начало Съдът отбелязва, че според твърденията на жалбоподателя, неговото задържане под стража е продължило от 28 август 1999 г. поне до 30 май 2000 г. Не е представена информация, нито са доказани оплакванията относно задържане под стража за някакъв срок след 30 май 2000 г. (вж. пар. 25 по-горе). Следователно, периодът, който трябва да бъде взет под внимание е девет месеца и два дни.

79. Съдът отново изтъква, че запазването на основателното подозрение, че арестуваното лице е извършило престъпление, е условие *sine qua non* за законосъобразността на продължителното задържане, обаче след изтичането на определен срок, то вече не е достатъчно. При такива случаи Съдът трябва да установи дали другите основания, посочени от съдебните органи, продължават да обосновават лишаването от свобода. Когато тези основания са „релевантни” и „достатъчни”, Съдът също така трябва да се увери дали компетентните държавни органи са проявили „особеното усърдие” при провеждането на производството (*Labita c/y Италия* [ГО] № 26772/95, пар. 152 и 153, ЕСПЧ 2000-IV [*Labita v. Italy*]).

80. Съдът отбелязва, че по делото *Илийков* (цитирано по-горе, пар. 67-87) той е приел относно периода преди 1 януари 2000г., че органите са прилагали правна уредба и практика, установяващи презумпцията, че мярката за неотклонение „задържане под стража” е винаги необходима в случаи, когато очакваната присъда надхвърля определена степен на тежест. Презумпцията е била оборима само при изключителни обстоятелства, когато дори хипотетичната възможност за укриване, за извършване на друго престъпление или за осуетяване разкриването на обективната истина са изключени поради сериозно заболяване или други изключителни фактори. При това, доказването на наличие на такива изключителни обстоятелства е било в тежест на задържаното лице, а когато то не е успявало да стори това, е трябвало да остане с мярка „задържане под стража” през цялото производство. Горепосочените принципи са се основавали на чл. 152, ал. 1 и 2 от НПК, според тогавашната им формулировка и според практиката на Върховния касационен съд през съответния период.

81. Връщайки се към спецификата на настоящото дело, Съдът установява, че през част от периода на задържане под стража на жалбоподателя, горесцитираните разпоредби на НПК все още са били в сила.

82. Във връзка с обосноваването на продължителното задържане под стража на жалбоподателя, Съдът отбелязва, че освен, че цитират тежестта на престъплението, за което е обвинен той, органите са разгледали и други факти, на основание на които да продължат задържането му под стража (вж. пар. 14, 17, 19, 23 и 24 по-горе). По-конкретно, те приемат, че е имало вероятност жалбоподателят да се укрие, тъй като не е имал никакви документи за самоличност, не е имал постоянен адрес и е живеел в апартамент, нает от негов приятел. Също така, те правят извода, че има вероятност той да извърши друго престъпление предвид факта, че е извършил престъпленията, за които е бил обвинен, през време на действието на предишна условна присъда със срок от една година, както и поради това, че не е имал финансови средства да се издържа.

83. Съдът намира, че по този начин, за разлика от предишни дела срещу България, където са установени нарушения (вж. *Илийков*, цитирано по-горе, пар. 67-87 [*Ilijkov*] и *Шишков*, цитирано по-горе, пар. 57-67 [*Shishkov*]), в настоящия случай органите не се позовават единствено на законовата презумпция, основана на тежестта на обвиненията срещу жалбоподателя, но обсъждат, които навеждат на извода, че последният би могъл да се укрие или да извърши друго престъпление, за да обосноват неговото продължително задържане под стража.

84. Следователно, Съдът прави извода, че по отношение на това оплакване не е налице нарушение на чл. 5, ал. 3 от Конвенцията. От

тук следва, че оплакването е явно необосновано и трябва да бъде оставено без уважение на основание чл. 35, ал. 3 и 4 от Конвенцията.

Г. Оплаквания по чл. 5, ал. 4 от Конвенцията относно обхвата и бързината на съдебния контрол на законността на задържането под стража на жалбоподателя

85. Жалбоподателят прави оплакване по чл. 5, ал. 4 от Конвенцията, че националните съдилища не са разгледали всички фактори, относими към законността на неговото задържане под стража. В допълнение той твърди, че има нарушение на изискването за бързо произнасяне по чл. 5, ал. 4 от Конвенцията.

1. Обхват на съдебния контрол относно законността на задържането под стража на жалбоподателя

86. Съдът отново изтъква, че арестуваните или задържани лица имат правото на обжалване на процесуалноправните и материалноправните условия от съществено значение за законността на тяхното задържане, по смисъла на Конвенцията. Това означава, че компетентният съд трябва да провери не само спазването на процесуалните изисквания на вътрешноправната уредба, но също и основателността на подозрението, на което се основава арестът и законосъобразността на целта, преследвана от ареста и последващото задържане под стража (вж. *Николова*, цитирано по-горе, пар. 58 [*Nikolova*]).

87. По настоящото дело, за разлика от други дела срещу България, където са установени нарушения (вж. *Николова*, цитирано по-горе, пар. 54-66 [*Nikolova*] и *Илийков*, цитирано по-горе, пар. 88-106 [*Ilykov*]). Съдът намира, че при разглеждането на молбите на жалбоподателя за освобождаване, Пазарджишки районен и окръжен съд не са се позовали единствено на законовата презумпция, основана на тежестта на обвинението срещу жалбоподателя, но са разгледали и специфични релевантни факти и доказателства, навеждащи на извода, че жалбоподателят би могъл да се укрие или да извърши друго престъпление (вж. пар. 17, 19, 23 и 24 по-горе). По-конкретно съдилищата са взели пред вид липсата на документи за самоличност, постоянен адрес и на средства да се издържа, неспособността му да представи някаква релевантна информация за брат си и факта, че е извършил престъпленията, за които е обвинен по време на действието на прешна условна присъда със срок от една година.

88. По този начин националните съдилища са извършили съдебен контрол върху задържането под стража на жалбоподателя в обхвата, изискван от чл. 5, ал. 4 от Конвенцията.

89. От тук следва, че оплакването е явно необосновано и трябва да бъде оставено без уважение на основание чл. 35, ал. 3 и 4 от Конвенцията.

2. Бързина на съдебния контрол относно законността на задържането под стража на жалбоподателя

(а) Допустимост

90. Съдът отново изтъква, че чл. 5, ал. 4 също така гарантира правото на съдебно решение относно законността на задържането под стража в кратък срок (вж. *Рутен с/у Нидерландия*, № 32605/96, пар. 52, 24 юли 2001 г. [*Rutten v. the Netherlands*]).

91. По настоящото дело Районен съд Пазарджик е разгледал жалбата от 12 ноември 1999 г. на жалбоподателя в рамките на шест дни, а жалбата му от 22 ноември 1999 г. в рамките на четири дни (вж. пар. 16-19 по-горе).

92. Жалбоподателят е пропуснал да посочи на коя дата е подал жалбата си срещу задържането му под стража, разгледана от националните съдилища на 17 май 2000 г. (вж. пар. 24 по-горе). Съответно, не е възможно този Съд да направи преценка, дали решението е постановено в съответствие с изискванията за бързо произнасяне по чл. 5, ал. 4 от Конвенцията.

93. От тук следва, че оплакванията относно жалбите на жалбоподателя срещу неговото задържане под стража от 12 ноември 1999г., от 22 ноември 1999 г. и тази, разгледана на 17 май 2000г., са явно необосновани и трябва да бъдат оставени без уважение на основание чл. 35, ал. 3 и 4 от Конвенцията.

94. Съдът обаче намира, че оплакването относно жалбата на жалбоподателя от 22 декември 1999 г. не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Той също така отбелязва, че тя не е недопустима на никакви други основания. Поради това тя трябва да бъде приета за допустима.

(б) По същество

95. Съдът отбелязва, че жалбата на жалбоподателя срещу задържането му под стража, подадена на 22 декември 1999г., е била разгледана от съда три месеца и тринадесет дни по-късно, на 4 април 2000 г. (вж. пар. 20 и 23 по-горе).

96. Съдът намира, че този срок е в нарушение на изискванията за бързо произнасяне по чл. 5, ал. 4 от Конвенцията (вж. *Безичери с/у Италия*, решение от 25 октомври 1989г., серия А, № 164, стр. 11, пар. 21 [*Bezicheri v. Italy*], където Съдът е приел, че не е необосновано да се повтори жалба срещу задържане под стража един месец след отхвърлянето на предишна жалба; *Кадем с/у Малта*, № 55263/00, пар.

43-45, 9 януари 2003 г. [*Kadem v. Malta*], където Съдът е приел, че период от седемнадесет дни за разглеждане на жалба срещу задържане под стража е твърде дълъг; и *Ребок с/у Словения*, № 29462/95, пар. 82-86, ЕСПЧ 2000-ХІІ [*Rehbock v. Slovenia*], където два такива периода от двадесет и три дни се приемат за твърде дълги).

97. От тук следва, че що се отнася до жалбата на жалбоподателя от 22 декември 1999г., е налице нарушение на правото на жалбоподателя за съдебно решение относно законността на задържането под стража в кратък срок, като е нарушен чл. 5, ал. 4 от Конвенцията.

Д. Оплакване по чл. 5, ал. 5 от Конвенцията

98. Жалбоподателят се оплаква по чл. 5, ал. 5 от Конвенцията, че не е имал изпълняемо право на обезщетение за това, че е пострадал от арест или задържане под стража в нарушение на разпоредбите на чл. 5 от Конвенцията.

1. Допустимост

99. Като начало Съдът отбелязва, че е налице прилика между това оплакване и такива в няколко други дела срещу България, по които са установени нарушения (вж. например *Янков [Yankov]*, цитирано по-горе и *Белчев с/у България*, № 39270/98, 8 април 2004 г. [*Belchev v. Bulgaria*]).

100. Съдът също така отбелязва, че лишаването от свобода на жалбоподателя между неопределен час на 27 август 1999 и 17:00ч. на 28 август 1999 г. е било незаконосъобразно (вж. пар. 72 по-горе), че той не е бил изправен своевременно пред съдия или пред друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции (вж. пар. 66 по-горе) и че по неговата жалба от 22 декември 1999 г. не е имало произнасяне в кратък срок (вж. пар. 97 по-горе). От това следва, че е приложим чл. 5, ал. 5 от Конвенцията.

101. Съдът също така отбелязва, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Той отбелязва още, че то не е недопустимо на никакви други основания. Поради това трябва да бъде прието за допустимо.

2. По същество

102. Предвид горното, Съдът трябва да установи дали българското законодателство предоставя на жалбоподателя изпълняемо право на обезщетение за нарушенията на чл. 5 от Конвенцията по неговото дело.

103. Съдът отбелязва, че според чл. 2, ал. 1 от ЗОДВПГ, едно лице, по отношение на което е била взета мярка за неотклонение „задържане

под стража”, може да търси обезщетение единствено, ако задържането е било отменено „поради липса на законно основание”. Този израз очевидно се отнася до незаконосъобразност според вътрешното законодателство. Доколкото може да се направи извод от оскъдната публикувана практика по тази разпоредба, чл. 2, ал. 1 е бил прилаган единствено в случаи, когато наказателното производство е било прекратено на основание, че обвиненията са недоказани или когато обвиняемият е бил оправдан (вж. пар. 40 по-горе и съдебната практика, цитирана там).

104. Националните съдилища са приели по настоящото дело, че мярката за неотклонение „задържане под стража” на жалбоподателя е била в пълно съответствие с изискванията на вътрешното законодателство. Следователно жалбоподателят няма право на обезщетение по чл. 2, ал. 1 от ЗОДВП Г. Не е приложим също и чл. 2, ал. 2 от с.н.а. (вж. пар. 40 по-горе и съдебната практика, цитирана там).

105. От това следва, че в случая на жалбоподателя ЗОДВПГ не предвижда изпълняемо право на обезщетение. Освен това, не е видно такова право да е осигурено съгласно някоя друга разпоредба на българското законодателство (вж. пар. 40 по-горе и съдебната практика, цитирана там).

106. Затова Съдът приема, че българското законодателство не осигурява на жалбоподателя изпълняемо право на обезщетение, така както изисква чл. 5, ал. 5 на Конвенцията. Следователно е налице нарушение на тази разпоредба.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

107. Жалбоподателят се оплаква по чл. 3 от Конвенцията, че е бил подложен на нечовешко или унижително отнасяне, докато е бил задържан под стража в Окръжна следствена служба – гр. Пазарджик и в Затвора – Пазарджик.

Чл. 3 от Конвенцията предвижда:

“Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отнасяне или наказание.”

108. Правителството не представя становище относно допустимостта и по същество на това оплакване.

109. Жалбоподателят поддържа оплакването си и твърди, че условията на задържането, при които е бил държан в горепосочените места за задържане, не са били подходящи и се свеждат до нечовешко и унижително отнасяне съобразно чл. 3 от Конвенцията.

А. Допустимост

110. Относно въпроса за изчерпване на всички вътрешноправни средства за защита, съдът отбелязва като начало, че в свое неотдавнашно решение по делото *Йовчев*, (цитирано по-горе, пар. 134-48 [*Iovchev*]), е разгледал оплакване по чл. 13 във връзка с чл. 3 от Конвенцията. За разлика от настоящото дело, там жалбоподателят е завел дело срещу държавата по ЗОДВПГ, което Съдът е приел по принцип за ефективно средство за защита за жалба по чл. 3 относно условията на задържане под стража. Той отбелязва следното в пар. 145 от решението си по горепосоченото дело:

“Пред вид на информацията, с която разполага, Съдът смята, че нищо не сочи, че иск по ЗОДВПГ [SRDA] не би могъл по принцип да осигури правна защита в това отношение. Чл. 1 от закона предвижда обезщетение за всяко незаконно действие или бездействие на административните органи.”

111. По горепосоченото дело Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 3 от Конвенцията поради продължителността и поради установените пороци на производството, характерни за въпросното дело, които водят до това, че „средството за правна защита по ЗОДВПГ [е изгубило] много от своята ефективност като такова” (вж. *Йовчев*, цитирано по-горе, пар. 146 [*Iovchev*]).

112. Връщайки се към специфичните особености на настоящото дело, Съдът отбелязва, че жалбоподателят не е завел дело по ЗОДВПГ [SRDA]. Съответно, има основания да се приеме, че той не е изчерпал възможните вътрешноправни средства за защита. Обаче според Правило 55 от Правилника на Съда, всяко възражение за недопустимост трябва да бъде представено от Договаряща страна - ответник в нейното писмено или устно становище по допустимостта на жалбата. Съответно, когато едно дело е било предоставено на правителството-ответник, нормалната практика на органите по Конвенцията е да не обявяват за недопустима жалбата поради това, че не са изчерпани вътрешноправните средства за защита, освен ако този въпрос не бъде повдигнат от страна на правителството в неговото становище. (вж. *Граждани на Лувейн с/у Белгия*, № 1994/63, решение на Комисията от 5 март 1964г., Годишник 7, стр. 253, на стр. 261 [*Citizens of Louvain v. Belgium*, no. 1994/63, Commission decision of 5 March 1964, Yearbook 7, p. 253, at p. 261]; *К. и Т. с/у Финландия* [ГО], № 25702/94, пар. 145, ЕСПЧ 2001-VII [*K. and T. v. Finland* [GC], no. 25702/94, § 145, ECHR 2001-VII]; *Н.К. с/у Италия* [ГО], № 24952/94, пар. 44, ЕСПЧ 2002-X [*N.C. v. Italy* [GC], no. 24952/94, § 44, ECHR 2002-X]; и *Сейдович с/у Италия* [ГО], № 56581/00, пар. 40-41, ЕКПЧ 2006-... [*Sejdovic v. Italy* [GC], no. 56581/00, §§ 40-41, ECHR 2006-...]). Същият принцип се прилага, когато, както е случаят по настоящото дело, правителството-ответник въобще не е представило

никакво становище (вж. *Ergi c/y Турция*, № 23818/94, решение на Комисията от 2 март 1995г., Решения и доклади 80, стр. 157, на стр. 160 и решението по същото дело от 28 юли 1998г., *Доклади 1998-IV*, стр. 1771, пар. 65-67 [*Ergi v. Turkey*]).

113. От това следва, че въпреки че Съдът е приел неотдавна, че завеждането на дело по ЗОДВПГ може да бъде ефективно средство за защита при жалба по чл. 3 относно условията за задържане под стража, настоящата жалба не може да бъде отхвърлена от Съда на основание, че не са изчерпани вътрешноправните средства за защита.

114. Поради това оплакването следва да бъде прието за допустимо, тъй като не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията, нито е недопустимо на никакви други основания.

Б. По същество

1. Установяване на фактите

115. Съдът отново подчертава, че твърденията за лошо отнасяне трябва да бъдат подкрепени от съответни доказателства. При преценката на доказателствата Съдът обикновено прилага стандарт на доказване „извън основателно съмнение”. Обаче подобно доказване може да произтича от едновременното съществуване на достатъчно силни, ясни и съгласувани изводи или от подобни неопровергани презумпции за факти (вж. *Салман c/y Турция* [ГО], №21986/93, пар. 100, ЕСПЧ 2000-VII [*Salman v. Turkey*] и *Федотов*, цитирано по-горе, пар. 59 [*Fedotov*]).

116. Съдът отбелязва, че първоначалното описание на условията при задържането под стража на жалбоподателя в двете места за задържане е това, представено от него (вж. пар. 26-28 по-горе), което отчасти се потвърждава от изводите на Европейският комитет за предотвратяване на изтезанията и на нечовешкото или унижително отнасяне или наказание (КПИ) в съответните му доклади (вж. пар. 43-56 по-горе). Нещо повече, преценката на КПИ относно условията в Окръжна следствена служба – Пазарджик и в Затвора – Пазарджик през 1995г., неговите общи изводи относно условията във всички следствени арести, заключението че тези условия биха могли да бъдат описани като нечовешки и унижителни и че те не са се подобрили в задоволителна степен при следващите посещения на Комисията през 1999 и 2002 г. (вж. пар. 43-56 по-горе), също могат да бъдат използвани като информация за формиране решението на Съда (вж. *И.И. c/y България*, № 44082/98, пар. 71, 9 юни 2005 г. [*I.I. v. Bulgaria*,]).

117. Съдът установява, че жалбоподателят е представил също и подписана декларация от друго лице, задържано във въпросните места за задържане под стража. Обаче, доколкото същото лице има висяща

жалба пред Съда с идентични оплаквания (вж. *Алексов с/у България* (реш.), № 54578/00, 22 май 2006 г. [*Alexov v. Bulgaria*]), Съдът намира, че неговото изявление не следва да се счита за обективно и следователно, не бива да му се отдава никакво значение.

118. Съдът отново изтъква, че в производствата по Конвенцията, каквото е и настоящата жалба, не може във всички случаи да има строго прилагане на принципа *affirmanti incumbit probatio* (който твърди нещо, трябва да докаже твърдението си), тъй като в определени случаи единствено правителството-ответник има достъп до информация, която може да подкрепи или обори тези твърдения. Непредставянето от страна на правителството на такава информация без задоволително обяснение, може да доведе до изводи за обоснованост на твърденията на жалбоподателя (вж. *Ахмет Йозкан и др. с/у Турция*, № 21689/93, пар. 426, 6 април 2004 г. [*Ahmet Özkan and Others v. Turkey*] и *Федотов*, цитирано по-горе, пар. 61 [*Fedotov*]).

119. По настоящото дело правителството не представя становище във връзка с оплакванията на жалбоподателя относно условията при задържането под стража в Окръжна следствена служба – Пазарджик и в Затвора – Пазарджик. При тези обстоятелства Съдът трябва да прецени основателността на тези оплаквания въз основа твърденията на жалбоподателя и изводите в относимите доклади на КПИ.

2. Общи принципи

120. Като начало Съдът отново изтъква, че в чл. 3 от Конвенцията е заложена една от най-важните ценности на демократичното общество. Тя забранява абсолютно изтезанията или нечовешкото или унизително отнасяне или наказание, независимо от обстоятелствата и от поведението на пострадалия. (вж. като нови източници *Ван дер Вен с/у Нидерландия*, № 50901/99, пар. 46, ЕСПЧ 2003-II [*Van der Ven v. the Netherlands*] и *Полторатский с/у Украйна*, № 38812/97, пар. 130, ЕКПЧ 2003-V [*Poltoratskiy v. Ukraine*]).

121. За да попадне в обхвата на чл. 3, лошото отнасяне трябва да достигне минимална степен на жестокост. Преценката на този минимум е относителна; тя зависи от всички обстоятелства по делото като продължителност на отнасянето, физическите и психическите последици от него, а в някои случаи и от пола, възрастта и здравословното състояние на пострадалия (вж. *Ван дер Вен*, пар. 47 [*Van der Ven*, § 47] и *Полторатский*, пар. 131 [*Poltoratskiy*], двете цитирани по-горе).

122. Съдът приема, че отнасянето е било „нечовешко”, защото наред с другото, то е било умишлено, било е прилагано часове наред и е причинило или действително телесно увреждане, или интензивно физическо и психическо страдание. Той приема, че отнасянето е било „унизително”, тъй като то е било такова, че е предизвикало чувства на

страх, мъка и малоценност у пострадалите, които могат да ги унижат и принизят (вж. *Кудла с/у Полша*, № 30210/96, пар. 92, ЕСПЧ 2000-XI [*Kudła v. Poland*]). Въпросът, дали целта на отнасянето е била да унижи или принизи пострадалия, е друг фактор, който следва да бъде взет под внимание, но от липсата на такава цел не може да се изведе изключване на нарушение на чл. 3 (вж. *Пиърс с/у Гърция* № 28524/95, пар. 74, ЕКПЧ 2001-III [*Peers v. Greece*, no. 28524/95, § 74, ECHR 2001-III] и *Калашиников с/у Русия*, № 47095/99, пар. 101, ЕКПЧ – 2002-VI [*Kalashnikov v. Russia*]).

123. Причиненото страдание и унижение трябва да надхвърлят онзи неизбежен елемент на страдание или унижение, свързани с определена форма на законосъобразно отнасяне или наказание. Мерките, лишавачи от свобода едно лице, често могат да включват такъв елемент. Все пак не може да се каже, че мярката за неотклонение „задържане под стража“ сама по себе си повдига въпрос по чл. 3. Независимо от това, съобразно тази разпоредба, държавата трябва да прави необходимото едно лице да бъде задържано при условия, отговарящи на уважението към неговото човешко достойнство, начинът и методът на изпълнение на тази мярка да не го подлагат на изключителен стрес или изпитание с интензивност, надхвърляща неизбежната степен на страдание, присъщо на задържането, а също и като се вземат пред вид практическите изисквания, свързани с поставянето в затвор, здравето и доброто му състояние да бъдат осигурени в достатъчна степен. При преценка условията на задържане трябва да се отчете кумулативното въздействие на тези условия и продължителността на задържането (вж. *Дугоз с/у Гърция*, № 40907/98, пар. 46, ЕКПЧ 2001-II [*Dougoz v. Greece*, no. 40907/98, § 46, ECHR 2001-II] и *Калашиников*, цитирано по-горе, пар. 95 [*Kalashnikov, cited above*, § 95]). По-конкретно, Съдът трябва да вземе пред вид здравословното състояние на задържаното лице (вж. *Асенов и др.*, цитирано по-горе, пар. 135 [*Assenov and Others, cited above*, § 135]).

124. Важен фактор заедно с обективните условия е режимът на задържането. При преценката дали един ограничителен режим може да се сведе до отнасяне, противоречащо на чл. 3 по определено дело, трябва да се вземат пред вид конкретните условия, строгостта на режима, неговата продължителност, преследваната цел и тяхното въздействие върху засегнатото лице (вж. *Месина с/у Италия* № 5498/94, ЕСПЧ 1999-V [*Messina v. Italy*]; *Ван дер Вен*, цитирано по-горе, пар. 51 [*Van der Ven*]; *Йоргов с/у България*, № 40653/98, пар. 82-84 и 86, 11 март 2004 г. [*Iorgov v. Bulgaria*] и *Великобритания с/у България*, № 42346/98, пар. 83-85 и 87, 11 март 2004 г. [*G.B. v. Bulgaria*]).

3. Приложение на тези принципи към настоящото дело

(а) Окръжна следствена служба – Пазарджик

125. Съдът установява, че според твърденията на жалбоподателя, той е бил задържан в помещенията на Окръжна следствена служба – Пазарджик за срок от около два месеца до края на октомври 1999 г. (вж. пар. 26 по-горе).

126. Жалбоподателят твърди, че е бил държан в малка, пренаселена килия под нивото на улицата (вж. пар. 27 по-горе). В своя доклад от 1995 г. КПИ сочи, че в Окръжна следствена служба – Пазарджик има петнадесет килии, разположени в мазето, без достъп до естествена светлина. Шест килии са с площ около дванадесет кв. м. и са предназначени за по две задържани лица, а другите девет килии, предназначени за три лица, са с площ около шестнадесет и половина кв.м. Този брой на лицата за настаняване е бил спазен към момента на посещението на КПИ и е бил приет за приемлив от страна на Комитета от гледна точка на жизненото пространство (вж. пар. 49-50 по-горе). Не е ясно в каква килия е бил настанен жалбоподателят. При последващи посещения КПИ установява, че условията на задържане в помещенията на Следствената служба са останали в общи линии същите като тези, наблюдавани през 1995 г., обаче КПИ не е посетила отново Окръжна следствена служба – Пазарджик.

127. Съдът отбелязва също така, че жалбоподателят твърди, че обективните условия в килията са били незадоволителни (вж. пар. 27 по-горе). Докладът от посещението на КПИ от 1995 г. сочи, че завивките в този арест са мръсни и парцаливи и че условията са подобни на тези, установени в други следствени арести (вж. пар. 50 по-горе).

128. Жалбоподателят твърди, че не му е било разрешено да излиза от килията си за гимнастика (вж. пар. 27 по-горе). КПИ сочи в доклада си от 1995г., че правилото за тридесет минути гимнастика, предвидено във вътрешния правилник на Окръжна следствена служба – Пазарджик и поставено на вратите на килиите, не се спазва (вж. пар. 50 по-горе). Тъй като не е била дадена възможност за занимания на открито или извън килиите, жалбоподателят е трябвало да прекарва в килията си, намираща се в мазето, практически цялото си време, като се изключат двете кратки посещения дневно до санитарните помещения или евентуалното извеждане за разпит или до съда (вж. *Пиърс*, цитирано по-горе, пар. 75 [*Peers*] и *И.И. с/у България*, цитирано по-горе, пар. 74 [*I.I. v. Bulgaria*]). Съдът намира, че фактът, че жалбоподателят е бил затворен в килията си практически двадесет и четири часа дневно в продължение на два месеца, без достъп до естествена светлина и без никаква възможност за физически или други занимания извън килията, трябва да му е причинил значително страдание. Според Съда, не е

имало основание, жалбоподателят да бъде подлаган на такива ограничения при положение, че не са били налице наложителни съображения за сигурност. Тъй като правителството не е представило становище относно това оплакване, в тази насока не са представени доводи за преценка от страна на Съда.

129. Жалбоподателят привежда доводи, че санитарните помещения не са били задоволителни (вж. пар. 27 по-горе). Докладът от посещението на КПИ през 1995 г. също отбелязва, че задържаните лица в Окръжна следствена служба – Пазарджик са имали ограничен достъп до санитарните помещения (вж. пар. 50 по-горе). Във всеки случай, подлагането на едно задържано лице на неудобството да трябва да се облекчава в кофа в присъствието на другарите си по килия и да присъства, когато кофата бива използвана от тях, не може да се счита за допустимо, освен при специални ситуации, когато разрешаването на посещение до санитарните помещения би създавало конкретна и сериозна опасност от гледна точка на сигурността (вж. *Пиърс*, пар. 75 и *И. И. с/у България*, пар. 75, двете цитирани по-горе [*Peers*, § 75 and *I.I. v. Bulgaria*]; *Калашников*, цитирано по-горе, пар. 99 [*Kalashnikov*] и *Кехайов с/у България*, № 41035/98, пар. 71, 18 януари 2005 г. [*Kehayov v. Bulgaria*]). Тъй като правителството не е представило становище по това оплакване, подобни рискове не са приведени като основание за ограничаване посещенията до тоалетната от страна на задържаните и по-конкретно - на жалбоподателя, в Окръжна следствена служба – Пазарджик през въпросния период.

130. Жалбоподателят твърди, че осигуряваната храна е била в недостатъчно количество и некачествена (вж. пар. 27 по-горе). Това се потвърждава от изводите в докладите на КПИ, където се установява, че храната в следствените арести е била с лошо качество и в недостатъчно количество към момента на посещенията му (вж. пар. 45 по-горе).

131. Жалбоподателят твърди още, че не му е било разрешено да чете вестници или книги (вж. пар. 27 по-горе). В доклада от посещението през 1995 г. КПИ също отбелязва, че задържаните не са имали достъп до радио или телевизия; що се отнася до кореспонденцията и вестниците, за тях е било необходимо специално разрешение от страна на прокурора (вж. пар. 46 по-горе). Съответно, достъпът и осведомеността на жалбоподателя за външния свят са били съществено ограничени.

132. Съдът отбелязва, че жалбоподателят не твърди, че неговото физическо или психическо здраве се е влошило по време на или в резултат на задържането му в Окръжна следствена служба – Пазарджик. Съответно, не са представени и доводи в тази насока.

(б) Затворът - Пазарджик

133. Съдът установява, че жалбоподателят е бил задържан под стража в затвора – Пазарджик някъде от към края на октомври 1999 г. поне до 30 май 2000г., период от най-малко седем месеца (вж. пар. 26 по-горе).

134. Жалбоподателят твърди, че условията на задържане в затвора – Пазарджик са били подобни, но малко по-добри отколкото тези в Окръжна следствена служба – Пазарджик. Също така той твърди, че храната е била недостатъчна и от същото лошо качество; килиите са били малки; светлината е била недостатъчна и за санитарните нужди на задържаните е била осигурена кофа; била е осигурена малко гимнастика в двора на затвора (вж. пар. 28 по-горе).

135. По време на посещението си през 1995 г. КПИ е установила, че затворът – Пазарджик е бил сериозно пренаселен и че затворниците са били задължени да прекарват по-голямата част от деня в спалните си помещения, предимно по леглата си поради липса на пространство. В допълнение, тя е установила, че отоплението е било далеч от необходимото, недостатъчно и само някои спални помещения са били обзаведени със санитарни помещения (вж. пар. 51 по-горе).

136. Пред вид на горното, анализът, направен относно условията на задържането под стража в Окръжна следствена служба – Пазарджик, е приложим съответно спрямо затвора – Пазарджик.

(в) Заключение

137. Макар че не е налице индикация, че условията на задържане или режимът в Окръжна следствена служба – Пазарджик и в затвора – Пазарджик са били предназначени да унижат или принизят жалбоподателя, нито че те са оказали конкретно въздействие върху неговото физическо или психическо здраве, няма особено съмнение, че определени аспекти от гореописания строг режим могат да бъдат приети за унижителни.

138. В заключение, пред вид на кумулативното въздействие на неоправдано строгия режим, на който е бил подложен жалбоподателят и на обективните условия, при които той е бил държан както в Окръжна следствена служба – Пазарджик, така и в затвора – Пазарджик, съдът прави извода, че силният стрес и страданието, които той е преживял през периода на своето задържане под стража в тях, са надхвърлили неизбежната степен на страдание, присъща на задържането и породената от това мъка е прехвърлила прага на жестокостта по чл. 3 от Конвенцията.

139. Следователно е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията във връзка със задържането под стража на жалбоподателя в тези помещения при условия, които не са били адекватни.

III. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 13 ВЪВ ВРЪЗКА С ЧЛ. 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

140. Жалбоподателят се оплаква по чл. 13 от Конвенцията, че не е разполагал с ефикасни правни средства за защита относно оплакванията си по чл. 3 от Конвенцията.

Чл. 13 от Конвенцията предвижда следното:

“Всеки, чиито права и свободи, предвидени в тази конвенция, са нарушени, трябва да разполага с ефикасни вътрешноправни средства за тяхната защита от съответна национална институция дори и нарушението да е извършено от лица, действащи в качеството си на представители на официалните власти.”

141. Правителството не е представило становище относно допустимостта и по същество на това оплакване.

142. Жалбоподателят поддържа оплакването си и привежда доводи, че не е разполагал с вътрешноправни средства за защита, посредством които да търси обезщетение за това, че е бил държан при твърдени неадекватни условия на задържане под стража.

143. Както Съдът многократно е отстоявал, чл. 13 от Конвенцията гарантира наличието на правни средства за защита на национално ниво, които да налагат спазването по същество на правата и свободите по Конвенцията, независимо от това в каква форма те могат да бъдат осигурени съобразно вътрешния правен ред. Следователно, последицата от чл. 13 е, че се изисква осигуряването на вътрешно правно средство за защита, което да разгледа по същество „приемливо оплакване” по Конвенцията и да предостави подходящо удовлетворение.

144. Обхватът на задълженията на договарящите държави по чл. 13 на Конвенцията варира в зависимост от характера на оплакването на жалбоподателя, обаче правното средство за защита, изисквано от чл. 13, трябва да бъде „ефикасно” както на практика, така и от правна гледна точка.

145. „Ефикасността” на едно „правно средство за защита” по смисъла на чл. 13 от Конвенцията не зависи от това доколко сигурен е благоприятният за жалбоподателя изход. Също така, не е задължително „властите”, за които става въпрос в тази разпоредба, да бъдат съдебен орган; но ако това не е така, то неговите правомощия и гаранциите, които той дава, имат значение при определяне дали правното средство за защита пред него е ефикасно. Също така, дори и ако едно правно средство за защита не отговаря напълно на изискванията на чл. 13, съвкупността от правните средства за защита, предвидени съобразно вътрешното законодателство, може да отговарят (вж. измежду много други източници *Кудла*, цитирано по-горе, пар. 157 [*Kudla*]).

146. Остава Съдът да се произнесе, дали средствата, с които жалбоподателят разполага съобразно българското законодателство, за подаване на жалба относно твърдяните неадекватни условия на задържането под стража, биха били „ефикасни“ за предотвратяване на твърдяното нарушение или неговото продължаване, или дали осигуряват адекватно обезщетение за нарушение, което вече е било извършено.

147. По настоящото дело Съдът установява, че жалбоподателят никога не е подавал официална жалба относно условията на задържане в нито едно от двете места за задържане под стража, където е бил държан. Също така, той не е завел дело за вреди, произтичащи от въпросното задържане.

148. Относно наличието на вътрешноправни средства за защита, Съдът сочи своите изводи в неотдавнашното решение *Йовчев [Iovchev]* (вж. пар. 110-11 и 113 по-горе). Съответно Съдът приема, че националните съдилища са разглеждали искове за вреди по ЗОДВПГ за твърдяни неадекватни условия на задържане под стража. При това той намира, че е трудно да се определи какъв би бил изходът от такова производство, заведено от жалбоподателя по ЗОДВПГ и дали съдилищата биха ангажирали отговорността на държавата и дали биха му присъдили обезщетение за вреди. Нещо повече, Съдът намира, че е спекулативно да приеме, че завеждането на дело по ЗОДВПГ би било неефикасно вътрешно правно средство за защита в настоящия случай (вж. *mutatis mutandis*, *Асенов и други*, цитирано по-горе, пар. 112 [*Assenov and Others*]; *Каменеров с/у България* (реш.), № 44041/98, 16 декември 1999 г. [*Kamenerov v. Bulgaria*] и *Тотева с/у България*, (реш.), № 42027/98, 3 април 2003 г. [*Toteva v. Bulgaria*]).

149. Следователно това оплакване е явно необосновано и трябва да бъде оставено без уважение на основание чл. 35, ал. 3 и 4 от Конвенцията.

IV. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

150. Жалбоподателят се оплаква още от факта, че имало намеса в правото му на зачитане на неговото жилище. По-конкретно той твърди, че претърсването от 26 август 1999 г. на апартамента, в който е живял, е било извършено в противоречие с вътрешното законодателство, тъй като не е имало правно основание и то е било извършено в неговото отсъствие. Той се позовава на чл. 8 от Конвенцията, съответната част от който гласи:

“1. Всеки има право на зачитане на неговия личен ... живот, на неговото жилище ...

2. Намесата на държавните власти в ползването на това право е недопустима освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично

общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.”

151. Правителството не представя становище относно допустимостта и по същество на това оплакване.

152. Жалбоподателят поддържа оплакването си и привежда доводи, че извършеното от властите претърсване е било незаконосъобразно, тъй като не е имало правно основание за провеждането му към въпросния момент, тъй като не е била образувана предварителна проверка или следствие.

А. Допустимост

153. Относно въпроса за изчерпване на вътрешните правни средства за защита съдът установява, че жалбоподателят по никое време не е оспорил законосъобразността на претърсването на апартамента му от 26 август 1999 г. Също така, по никое време той не е завел иск срещу държавата по ЗОДВПГ за вреди, произтичащи от твърдяната незаконна намеса в правото му на зачитане на неговото жилище.

154. В тази връзка Съдът отбелязва, че посочената национална съдебна практика показва, че националните съдилища са благосклонни по отношение разглеждането на подобни иски по чл. 1 от ЗОДВПГ (вж. пар. 42 по-горе). Поради тази причина Съдът намира, че е трудно да се определи какъв би бил изходът от подобно производство по ЗОДВПГ и дали съдилищата биха ангажирали отговорността на държавата и биха присъдили обезщетение за вреди в полза на жалбоподателя. Нещо повече, Съдът намира, че е спекулативно да приеме, че завеждането на дело по ЗОДВПГ би било неефикасно вътрешно правно средство за защита в настоящия случай (вж. *mutatis mutandis*, *Асенов и други*, цитирано по-горе, пар. 112 [*Asenov and Others*]; *Каменеров с/у България* (реш.) [*Kamenerov v. Bulgaria* (dec.)], цитирано по-горе и *Тотева с/у България*, (реш.) [*Toteva v. Bulgaria* (dec.)], цитирано по-горе). Съответно, може да се приведе доводът, че жалбоподателят не е изчерпал възможните вътрешни правни средства за защита.

155. Обаче съобразно Правило 55 от Правилника на Съда, всеки довод за недопустимост трябва да се повдига от договарящата страна-ответник в нейното писмено или устно становище относно допустимостта на жалбата. В това отношение съдът препраща към мотивите си относно оплакването на жалбоподателя по чл. 13 във връзка с чл. 3 от Конвенцията (вж. пар. 112 по-горе).

156. Следователно, въпреки съображението на Съда, че иск по ЗОДВПГ може да бъде ефикасно правно средство за защита за оплакване по чл. 8 относно твърдяно незаконосъобразно претърсване на дома на жалбоподателя, настоящата жалба не може да бъде отхвърлена от Съда на основание, че не са изчерпани вътрешните правни средства за защита.

157. Следователно оплакването трябва да бъде обявено за допустимо, тъй като не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията, нито е недопустимо на никакви други основания.

Б. По същество

1. Дали е имало намеса

158. Жалбоподателят твърди, че претърсването на апартамента, където е живял, проведено от властите на 26 август 1999г., представлява намеса в правото му на зачитане на неговото жилище, гарантирано от чл. 8, ал. 1 от Конвенцията.

159. Доколкото държавните органи също приемат, че жалбоподателят е живял в този апартамент към въпросния момент (вж. пар. 12, 17, 23 и 24 по-горе), Съдът прави извода, че е имало намеса в правото на жалбоподателя на зачитане на неговото жилище.

2. Дали намесата е била оправдана

160. Пред вид на това, трябва да се определи дали намесата е била оправдана по ал. 2 от чл. 8 на Конвенцията, с други думи, дали тя е била „предвидена в закона“, дали е преследвала една или повече от законосъобразните цели, посочени в тази алинея и дали е била „необходима в едно демократично общество“, за да бъде постигната въпросната цел или цели.

“Предвидена в закона”

161. Съдът отново подчертава, че една намеса не може да се счита за „предвидена в закона“, освен ако, на първо място, тя няма някакво основание във вътрешното законодателство. Във връзка с ал. 2 на чл. 8 от Конвенцията, терминът „закон“ следва да бъде разбран в неговия „материален“ смисъл, а не във формалния такъв. В областта на позитивното право, „закон“ е действащият акт, така както го тълкуват компетентните съдилища. (вж. *inter alia*, *Cociete Cola Em и др. с/у Франция*, № 37971/97, пар. 43, ЕСПЧ 2002-III [*Société Colas Est and Others v. France*]).

162. Съдът отбелязва, че вътрешното право е предвиждало към съответния момент, че претърсване на помещения е можело да бъде разпоредено от разглеждащия съд (в съдебната фаза) или от прокурора

(на предварителното производство), само ако има достатъчно основание да се предполага, че предмети или книжа, които могат да имат значение за делото, могат да се намират в тях (вж. пар. 37-39 по-горе). Подобно претърсване е могло да бъде извършено също и в хода на предварителната проверка, но единствено при оглед на местопроизшествието и при условие че незабавното им извършване е единствената възможност за събиране и запазване на доказателства (вж. пар. 36 по-горе).

163. По настоящото дело Съдът намира, че не е ясно в контекста на какъв вид производство е било извършено претърсването на дома на жалбоподателя, тъй като към въпросния момент не са били образувани нито проверка, нито предварително производство. В тази връзка той отбелязва, че правителството не е привело доводи за обратното. Освен това, претърсването е било извършено само в присъствието на две поемни лица и в отсъствието на жалбоподателя, пълнолетен член на семейството, домоуправителя или представител на общината (вж. пар. 10 по-горе). Следователно, видно е че предпоставките за провеждането на такова претърсване не са били налице и извършването му не е било в съответствие с релевантните разпоредби на вътрешното право (вж. пар. 36-39 по-горе).

164. Съдът също така установява, че правителството не е представило никаква информация и доказателства, потвърждаващи, че въпросното претърсване е било разпоредено и проведено в съответствие с вътрешното законодателство.

165. Пред вид на горното, Съдът трябва да направи извода, че претърсването на жилището на жалбоподателя от 26 август 1999 г. не е било извършено така, както е „предвидено в закона” по смисъла на ал. 2 на чл. 8 от Конвенцията. Следователно, при въпросното претърсване е налице нарушение на въпросната разпоредба. В светлината на този извод не е необходимо съдът да определи дали намесата е била „необходима в едно демократично общество” за една от целите, изброени в ал. 2 на чл. 8 от Конвенцията (вж. *mutatis mutandis*, *Малоун с/у Обединеното кралство*, решение от 2 август 1984г., Серия А, № 82, стр. 37, пар. 82 [*Malone v. the United Kingdom*] и *Кхан с/у Обединеното кралство*, № 35394/97, пар. 28, ЕСПЧ 2000-V [*Khan v. the United Kingdom*]).

V. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 13 ВЪВ ВРЪЗКА С ЧЛ. 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

166. Жалбоподателят се оплаква по чл. 13 от Конвенцията, че не е разполагал с ефикасно правно средство за защита относно своето оплакване по чл. 8 от Конвенцията.

Чл. 13 от Конвенцията гласи:

“Всеки, чиито права и свободи, предвидени в тази конвенция, са нарушени, трябва да разполага с ефикасни вътрешноправни средства за тяхната защита от съответна национална институция дори и нарушението да е извършено от лица, действащи в качеството си на представители на официалните власти.”

167. Правителството не представя становище относно допустимостта и по същество на това оплакване.

168. Жалбоподателят поддържа своето оплакване и привежда доводи, че не е имал възможност да оспори действията на властите или да търси обезщетение за техните твърдяни незаконосъобразни действия.

169. Съдът се позовава на резюмето относно общите принципи, изложени по-горе във връзка с оплакването на жалбоподателя по чл. 13 във връзка с чл. 3 от Конвенцията (вж. пар. 143-46 по-горе) и на своите мотиви относно възможното наличие на вътрешноправно средство за защита по повод оплакването му по чл. 8 от Конвенцията (вж. пар. 153-57 по-горе).

170. Следователно това оплакване е явно необосновано и трябва да бъде оставено без уважение на основание чл. 35, ал. 3 и 4 от Конвенцията.

VI. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 6 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

171. Жалбоподателят се оплаква от нарушаване правото му на справедлив процес в нарушение на чл. 6 от Конвенцията. Той привежда доводи, че прокуратурата е имала твърде много власт в производството, а именно тя едновременно наблюдава предварителното производство и изготвя прокурорската преписка срещу него.

172. В относимата си част чл. 6, ал. 1 от Конвенцията гласи:

“Всяко лице при определянето на ... наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо ... гледане на неговото дело ... от ... съд ...”

173. Съдът отбелязва, че няма окончателно решение по наказателните обвинения срещу жалбоподателя и че производството срещу него все още е висящо пред Районен съд – Пазарджик (вж. пар. 25 по-горе). Следователно, жалбоподателят има възможността да повдига във всяка жалба, свързана с това производство, всички доводи относно твърдяните нарушения на правото му на справедлив процес. Съдът не може да прави предположения относно изхода на висящото производство.

174. Що се отнася до твърдяната предубеденост на прокуратурата, Съдът напомня, че гаранциите за независимост и безпристрастност по

чл. 6 от Конвенцията се отнасят единствено до съдилищата и не са приложими по отношение органите на прокуратурата, които са, както е по настоящото дело, само страни по едно състезателно съдебно производство (вж. *Резонико с/у Италия* (реш.), № 43490/98, 15 ноември 2001 г. [*Rezzonico v. Italy* (dec.), no. 43490/98, 15 November 2001] и *Йовчев с/у България* (реш.), № 41211/98, 18 ноември 2004 г. [*Iovchev v. Bulgaria* (dec.), no. 41211/98, 18 November 2004]).

175. При тези обстоятелства Съдът намира, че горните оплаквания са преждевременни, следователно явно необосновани и трябва да бъдат оставени без уважение на основание чл. 35, ал. 3 и 4 от Конвенцията.

VII. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

176. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

“Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

177. Жалбоподателят претендира по 7 000 евро (EUR) неимуществени вреди за всяко от твърдяните нарушения на неговите права по Конвенцията. Той привежда доводи, че е изпитал мъка и отчаяние от това, че е бил лишен от свобода при условия, които са нечовешки и унижителни, в продължение на значителен период от време, в очакване на наказателното производство срещу него и без възможност основанията да неговото продължително задържане под стража да бъдат ефективно разгледани от съд. Във връзка с претърсването на жилището му, той твърди, че незаконосъобразните действия на властите са увредили репутацията му пред съседите и пред собственика на апартамента, което е затруднило реинтегрирането му в обществото.

178. Правителството заявява, че претенцията е твърде голяма и не съответства на размера на сумите, присъдени от Съда по предходни подобни дела.

179. Съдът намира, че жалбоподателят несъмнено е претърпял неимуществена вреда вследствие задържането му под стража в продължение на най-малко девет месеца при нечовешки и унижителни условия, а също и вследствие нарушаването на правата му по чл. 5, ал. 1 и 8 от Конвенцията (вж. пар. 72, 139 и 165 по-горе). Като взема пред вид конкретните обстоятелства по настоящото дело, своята практика

по подобни дела (вж. *mutatis mutandis*, *Кехайов*, цитирано по-горе, пар. 90-91 [*Kehayov*] и *Йовчев*, цитирано по-горе, пар. 156-58 [*Iovchev*]) и като взема решение на справедлива база, Съдът присъжда 3 000 евро (EUR) по този раздел плюс всякакви данъци, с които тази сума би могла да бъде обложена.

Б. Разноски по производството

180. Жалбоподателят претендира 5 000 евро за 100 часа юридическа работа по производството пред Съда при ефективна почасова ставка от 50 евро. Също така той претендира 57,90 лв. (приблизително 29.70 евро) за превод и пощенски разноски на адвоката му. Той представя споразумение за адвокатски хонорар между него и адвоката му, фактура за разходите за превод и пощенска разписка. Жалбоподателят моли понесените разноски по производството да бъдат заплатени направо на неговия адвокат, г-н В. Стоянов.

181. Правителството заявява, че претенцията е твърде голяма, че ефективната почасова ставка от 50 евро за работата, извършена от адвоката на жалбоподателя, е определена произволно и че размерът на претендираните разноски на съответства на предишни такива, присъдени от Съда по подобни дела.

182. Съдът подчертава отново, че съобразно неговата практика, един жалбоподател има право на възстановяване на разноските по производството, единствено дотолкова, доколкото бъде доказано, че те са действително понесени и необходими, и са разумни като размер. По настоящото дело Съдът не намира, че почасовата ставка от 50 евро е твърде голяма (вж. *Ангелова с/у България*, № 38361/97, пар. 176 *in fine*, ЕСПЧ 2002-IV [*Anguelova v. Bulgaria*], *Николов с/у България*, № 38884/97, пар. 111, 30 януари 2003 г. [*Nikolov v. Bulgaria*]; *Томева с/у България*, № 42027/98, пар. 75, 19 май 2004 г. [*Toteva v. Bulgaria*] и *Рачеви с/у България*, № 47877/99, пар. 11, 23 септември 2004 г. [*Rachevi v. Bulgaria*]). Обаче намира, че броят на претендираните часове изглежда твърде голям и е необходимо намаление в това отношение. Като взема пред вид всички релевантни фактори и като отбелязва, че на жалбоподателя е била заплатена от Съвета на Европа сумата 715 евро за правна помощ, Съдът намира, че е разумно да присъди сумата от 1 500 евро за разноски по производството плюс всякакви данъци, с които тази сума би могла да бъде обложена.

В. Лихва за неизпълнение

183. Съдът намира, че е правилно лихвата за неизпълнение да се основава на пределната ставка за заеми на Европейската централна банка, като към нея се добавят три процента.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. Обявява за допустими оплакванията относно (а) това, че жалбоподателят не е бил изправен своевременно пред съдия или друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции; (б) законосъобразността на лишаването от свобода на жалбоподателя между 26 и 28 август 1999г.; (в) липсата на бързина на разглеждане от съд законосъобразността на задържането под стража на жалбоподателя в отговор на жалбата му от 22 декември 1999г.; (г) липсата на изпълняемо право на обезщетение за това, че е пострадал от арест или задържане под стража в нарушение на разпоредбите на чл. 5 от Конвенцията; (д) задържането под стража на жалбоподателя при твърдени неадекватни условия на задържане в Окръжна следствена служба – Пазарджик и в затвора - Пазарджик; и (е) твърдяната незаконна намеса в правото на жалбоподателя на зачитане неговото жилище;
2. *Обявява* жалбата в останалата ѝ част за недопустима;
3. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 3 от Конвенцията пред вид на това, че жалбоподателят не е бил изправен своевременно пред съдия или друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции;
4. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 1 от Конвенцията пред вид на това, че лишаването от свобода на жалбоподателя за периода от неопределен час на 27 август до 17 ч. на 28 август 1999г., не е било „законно” нито съобразно вътрешното законодателство, нито по Конвенцията;
5. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 4 от Конвенцията пред вид на това, че жалбата от 22 декември 1999 г. на жалбоподателя не е била разгледана „в кратък срок”;
6. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 5 от Конвенцията пред вид на това, че жалбоподателят не е имал изпълняемо право на

обезщетение за това, че е пострадал от арест или задържане под стража в нарушение на разпоредбите на чл. 5 от Конвенцията;

7. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията пред вид на това, че жалбоподателят е бил задържан под стража при неадекватни условия на задържане в Окръжна следствена служба – Пазарджик и в затвора - Пазарджик;
8. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията пред вид на незаконната намеса в правото на жалбоподателя на зачитане неговото жилище в резултат на претърсването на апартамента, в който той е живял;
9. *Приема*
 - (а) че държавата – ответник трябва да заплати на жалбоподателя, в рамките на три месеца от датата, на която решението става окончателно по чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, следните суми, които следва да бъдат превърнати в български лв. по курса, приложим към датата на плащането:
 - (i) 3 000 евро (три хиляди евро) неимуществени вреди, платими лично на жалбоподателя;
 - (ii) 1 500 евро (хиляда и петстотин евро) разноски по производството, платими по сметката на адвоката на жалбоподателя в България;
 - (iii) данъците, които могат да бъдат начислени върху горните суми;
 - (б) че след изтичането на горепосочените три месеца до изплащането на определените суми, върху тях се начислява проста лихва, равна на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка за срока на неизпълнение, увеличена с три процента;
10. *Отхвърля* иска на жалбоподателя за справедливо обезщетение в останалата му част.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 10 август 2006 г. съобразно правило 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия ВЕСТЕРДИК
[Claudia WESTERDIEK]
Секретар

Пиър ЛОРЕНЗЕН
[Peer LORENZEN]
Председател